kogukondlikes asjus, välja arvatud juhud, mil see raele näis soovitavana, ent ka siis vaid rae poolt valitud komisjoniga. Järgmise aasta aprillis valis raad vastavalt sellele käskkirjale 20 mehest koostuva komisjoni, n. n. kahekümnekomisjoni, kes aga hoidis kodanikkonna poole, oskas viivitada ametikohuste ülevõtmisega ning nõudis mõlema oldermanni võtmist oma liikmete hulka. Vastasrinna juhiks oli oldermann Hans Karthausen; teda toetasid heatahtlikult Poola ametiasutised, kes üsna heal meelel nägid tüli rae ja kodanikkonna vahel. Need tülitsemised jätkusid kuni 1592. a. aprillini, mil raad Karthauseni viimase poolt talle esitatud väga viisakusetu kirja pärast laskis vangistada ega vabastanud teda, hoolimata kogukonna protestest, kes ähvardas veresaunaga, hoolimata staarosta eestkostmisist ning isegi hoolimata kuninglikust käsust. Siis lõhkus Karthausen oma poolehoidjate kaitsel vangla. Kui raad, kes vahepeal Varssavis käsu oli läbi surunud, et Karthausen kuni kogu asja otsustamiseni kuninglikkude komissaride poolt uuesti vangistataks, seda ka tõsiselt tahtis teostada, põgenes Karthausen 14. XII. 1592. a. Riiga, kus ta vangistati, lossikohtu (Burggräfliches Gericht) kätte anti ning mässuõhutajana hukati. Komisjonist ei saanudki esialgu asja, kuna raad vahepeal, mõlema poole järeleandmisel, kodanikkonnaga oli leppinud. Kahekümnekomisjoni laiendati 24 liikmeni, kellede hulka pidid kuuluma ka mõlema gildi oldermannid. Liikmed pidid kogukonna poolt valitama, kuid nii, et igale kohale esitataks kaks kandidaati, kelledest raad ühe valib. Selle komisjoniga pidi nõu peetama kõigis kogukondlikes asjus, peale ainuüksi rae võimkonda kuuluvate. Selle kokkuleppe läbi kaotas kodanikkond õiguse kogukondlikkude asjade arutamiseks kodanikkude üldkoosolekuil ning langes lihtsa valijakogu astmeni. Kodanikkond ei suutnud unustada oma politiliste õiguste vähendamist, kuid pidi alistuma paratamatusele, ära nähes oma jõuetust üleolevais olukorris.

Usuline olukord. Jesuiidid. Hea tunnistuse protestantliku koguduse veendumustruust usukindlusest annab asjaolu, et ta hoolimata kõigist ebasoodsaist asjaoludest nii tublisti vastu pidas pealetormavale vastureformatsiooni lainele ja nii kangekaelselt võitles katolitsismi tagasipöördumise vastu. Kiriklikes asjus tõi 7. XII. 1582. a. privileegium pettumuse, mis osutus hiljemini küll vaid paljaks kartuseks, kuid mis ometi on igakülgselt iseloomustav Poola politika avaldusviisidele ja eesmärkidele: revidentide poolt ettevõetud Jaani kiriku üleandmine luterlasile, mis ka juba privileegiumis oli kindlustatud, sai jällegi küsitavaks lõppu juurde lisatud tingimuse läbi: „Kiriku määramine ja sellele nime andmine peab sündima kuningliku volituse põhjal ökonoomi või staarosta poolt.“ Silmas pidades jesuiite, kes Tartus pidid tegevusele seatama ja kellele kõik kirikud taheti vabalt valida jätta, lisati see „relatio“ privileegiumile juurde. Vist küll kartusest, et Jaani kirik, mis oli peale Maarja kiriku ainsaks suuremaks veel säilinud kirikuks, võidaks määrata oodatavaile jesuiitidele, oli uuestiasutatav kogudus ajaviitmata asunud selle, peale Vene aja täiesti lohakile jäetud kiriku kordaseadmisele, suutis ta juuli lõpuks niivõrt kõlvulisse seisukorda seada, et temas võidi jälle hakata jumalateenistusi pidama, ja oli lasknud selle kiriku revidentide poolt endale määrata. Esialgu oli mõlema koguduse ainsaks õpetajaks Matthias Kempf, kuni 1583. a. alul leiti uus alaline õpetaja saksa kogudusele Franz Bergeri isikus, kelle kõrval 1583. a. nelipühiks tööle asus Paul Kuhn; eesti koguduse peale jäi 1586. a. kevadeni Kempf, mil Christoph Berg sai tema järeltulijaks ning tema Tartust lahkus. Lootus, kindlustada Jaani kirikut sel viisil protestantlasile, läks ülalmainitud klauseli tagajärjel siiski tühja.